

якщо початкове число зайців зробити рівним $Z_0 = 250$. Усі інші параметри задачі залишити без зміни [1].

Отже, важливим чинником формування пізнавального інтересу виступає особистість педагога, який організовує пізнавальну діяльність учнів, рівень його педагогічної майстерності. Зацікавленість учителя, емоційність викладення, ораторська обдарованість, уміння організувати диференційоване навчання та обрати адекватну рівню розвитку учнів його модель є важливими умовами формування пізнавального інтересу. Вчитель має не тільки створювати умови для засвоєння учнями певної системи знань, але й навчати прийомів їх застосування і пошуку. Тільки тоді можливий перехід від одного етапу розвитку пізнавального інтересу до іншого. У процесі збудження пізнавальних інтересів учнів найефективнішою інтерактивною технологією навчання є компетентнісні задачі.

Список використаної літератури

1. Солодухина Е. С. Конструирование обучающих задач на основе информационного подхода / Е. С. Солодухина // Инновации в непрерывном образовании. – 2011. – № 3. – С. 45–49.
2. Харитонов О. В. Развитие учебно-познавательной компетентности старшеклассников на уроках геометрии : дис. ... канд. пед. наук. – СПб., 2006. – 167 с.

*Л. А. Гуцан,
м. Київ*

ЕФЕКТИВНІ ТЕХНОЛОГІЇ ПРОФЕСІЙНОЇ ОРІЄНТАЦІЇ СТАРШОКЛАСНИКІВ В УМОВАХ ПРОФІЛЬНОГО НАВЧАННЯ

У статті розглянуто проблему підготовки старшокласників до вибору професійного майбутнього як найважливішої справи їхньої подальшої життєдіяльності. Розкрито ефективні профорієнтаційні технології, які вчитель найчастіше використовує у профорієнтаційній роботі зі старшокласниками.

***Ключові слова:** підготовка старшокласників до вибору професійного майбутнього, профорієнтаційні технології.*

Соціально-економічні зміни в українському суспільстві вимагають від державної системи освіти формування особистості з високим рівнем життєвої компетентності, функціональної грамотності, здатної до безперервної професійної освіти, саморозвитку та творчого самовдосконалення. У зв'язку з цим важливим соціально-економічним завданням є створення та послідовний розвиток системи профорієнтації, що охоплювала б “школу – позашкільний заклад – вищий навчальний заклад” та забезпечувала сучасній молоді рівні можливості отримання профорієнтаційних послуг.

Важко, мабуть, знайти сьогодні школяра, який знає свій коефіцієнт інтелекту (IQ), тип темпераменту чи характеру, структуру інтересів, сенс життя тощо. Зазвичай, вибір професії молодими людьми відбувається на основі зовнішньої привабливості, наприклад за рівнем зарплатні, іміджу установи, престижності професії, за прикладом батьків, друзів тощо. При цьому ігноруються, нехтуються якості власної особистості. Останнє відбувається тому, що людина, як правило, краще знає об'єктивну дійсність (навчальний предмет, робоче місце тощо), ніж свої суб'єктивні психологічні властивості.

Водночас більшість сучасних професій – дуже складні та потребують

ретельного глибинного пізнання, до того ж їх кількість сягає тисяч. Слід зважати на те, що в умовах сьогодення "...престижними у нашому суспільстві стають професії, які відповідають потребам нових, що народжуються, форм економіки. У той же час такі традиційні професії, як педагог, лікар, військовий, міліціонер тощо стають малопривабливими. Це призводить до плинності кадрів у відповідних галузях діяльності, дискваліфікації не потрібних для певних галузей народного господарства спеціалістів і їх масового відтоку в інші. Наслідком є нестача висококваліфікованих фахівців у найважливіших для суспільства сферах: охороні здоров'я, освіті, соціальному захисті населення та ін." [1, с. 374]. Саме тому сучасному старшокласникові потрібна професійна кваліфікована допомога у вирішенні проблеми вибору майбутньої професійної діяльності, яку здійснює система профорієнтації.

З огляду на вищесказане, постає запитання: "Які технології, форми, методи та прийоми використовувати вчителю, психологу, вихователю для того, щоб зробити цей процес цікавим, захоплюючим, незабутнім у сучасних умовах розбудови профільної школи?". На це питання можна дати однозначну відповідь. Сучасні профорієнтаційні технології, безперечно, мають сприяти забезпеченню досягнення основної мети професійної орієнтації сьогодення, яка полягає у формуванні людини, здатної здобувати професію з урахуванням своєї майбутньої конкурентоспроможності.

Термін "технологія" у педагогіці вперше використав А. С. Макаренко, але лише останнім часом це поняття почало набувати поширення у педагогічній науці. Перші системні дослідження поняття "педагогічна технологія" були проведені Т. А. Ільїною, а також А. І. Космодем'янською. Сутність цього поняття також досліджувала Н. Ф. Тализіна. На її думку, головним завданням педагогічної технології є визначення корисних для практики, найбільш раціональних й ефективних методів досягнення поставлених педагогічних цілей, а сама вона є теоретичним підґрунтям педагогічної практики, оскільки містить систему науково обґрунтованих рекомендацій, що використовуються у навчально-виховному процесі.

Отже, основну увагу педагогам в організації профорієнтаційній роботі бажано приділяти розробленню технологій пошукової діяльності, орієнтованої на глибоке вивчення випускником самого себе, свого соціального оточення, ринку праці, що сприятиме мобілізації його розумових здібностей і самостійному прийняттю рішення про вибір майбутньої професії. Важливим у профорієнтації є залучення учнів до оволодіння способами конкретної діяльності, а не формальними знаннями. Уміння результативно працювати – обов'язкова умова для майбутнього фахівця будь-якого профілю, який бажає зробити кар'єру, адже відомо, що оплачують лише реальні види якісно завершених робіт, а не наявні у фахівця знання про те, як їх виконувати. Спосіб застосування своїх знань на ринку праці визначає компетентність фахівця у тій чи іншій галузі виробництва матеріальних благ.

Важливе місце у профорієнтації випускників посідає компетентність педагогів, які її забезпечують. Якість виконання ними цієї роботи великою мірою

залежить від рівня їхніх знань та вміння за необхідності доводити учням значущість чи помилковість поглядів на здійснення вибору професії. Л. Буркова підтверджує це таким формулюванням: "... компетентності відповідають здатності фахівця до здійснення професійних дій та діяльності. Здійснення професійних дій передбачає розв'язання професійних задач, тому професійні компетентності можна визначати як здатність фахівця розв'язувати професійні задачі, застосовуючи способи професійних дій та способи професійної діяльності в межах професійних компетенцій" [2, с.139].

Реалізації педагогами зазначених принципів має сприяти застосуванням ними найефективніших апробованих методів профорієнтаційної діяльності, зокрема тих, що вирізняються зовнішніми формами прояву: словесні (бесіда, дискусія, розповідь, пояснення, диспут, інструктаж), наочні (самостійне спостереження, ілюстрація, демонстрація), практичні (метод проекту, метод вправ, лабораторний метод, навчально-виробнича праця).

Розглянемо окремі з них з огляду на застосування в підготовці випускників до вибору професії у майбутньому. Розповідь – це метод усного викладу педагогом інформації про суть професії, яка аналізується або цікавить особистість, необхідні для її отримання знання і навички, важливість освоєння цієї професії тощо. Пояснення характеризується як словесне тлумачення змісту необхідної або бажаної інформації профорієнтаційного змісту. Інструктаж – ознайомлення зі способами виконання певних профорієнтаційних завдань, дотримання при цьому техніки безпеки. Бесіда – метод, побудований на продуманих запитаннях профорієнтаційної тематики та отриманні відповідей на них. Дискусія – вільне висловлення думок всіх її учасників щодо конкретного спірного питання, позиції стосовно обрання тієї чи іншої професії. Диспут розглядаємо як метод висловлення думок на заявлену тему профорієнтаційного спрямування. Ілюстрація – як метод використання фотографій, схем, плакатів, карт, картин, рисунків на дошці для популяризації чи розкриття суті тієї чи іншої професії, інформації про потреби в ній існуючого ринку праці. Демонстрація – ознайомлення учнів із приладами, технічними установками, наочними зображеннями тощо у забезпечено профорієнтаційних заходів. Демонстрація найяскравіше представлена під час проведення екскурсій для ознайомлення учнів із професійною діяльністю представників науки, освіти, мистецтва, виробництва тощо.

Практичні методи у профорієнтації найбільшою мірою спрямовані на формування в учнів вмінь і навичок конкретної професійної діяльності (метод вправ передбачає неодноразове виконання учнями певних завдань, операцій для кращого усвідомлення суті того, про що йдеться в розмові з педагогом; лабораторний метод застосовується для проведення дослідів у спеціально обладнаних кабінетах і є важливим при підтвердженні фактів, перевірки певних дій; навчально-виробнича праця як метод найчастіше використовується під час професійно-технічної орієнтації, підготовки учнів до обрання спеціальностей промислового та сільськогосподарського спрямування, за методом проекту.

Метод проекту передбачає постановку певної проблеми і наступне її розкриття, розв'язання, з обов'язковим формулюванням ідеї та гіпотези вирішення

проблеми, чітким плануванням дій, розподілом (якщо розглядається групова робота) ролей, тобто наявністю завдань для кожного учасника за умов їхньої тісної взаємодії, відповідальності за свою частину роботи, регулярного обговорення проміжних кроків та результатів. Метод проектів є ефективним у тому випадку, коли в навчальному процесі поставлено певне дослідницьке, творче завдання, для розв'язання якого потрібні інтегровані знання з різних галузей, а також застосування дослідницьких методик.

Ефективні форми профорієнтаційної діяльності педагога можуть бути різноманітними і залежними від його вміння добирати саме такі з них, які можна наповнити необхідним змістом і при цьому досягти мети. Найрізноманітнішими є засоби профорієнтаційної роботи. Якість їхнього впливу на особистість випускника залежать від правильності застосування педагогом найбільш дієвих із них. Одним із таких вважаємо рідну мову.

Вона має найсильніший вплив на свідомість, з її допомогою можна досягти розуміння суті будь-якого розглядуваного питання. Крім мови, нестаріючим засобом впливу на емоційний стан особистості є фольклор. Він сприймається представниками різних соціальних груп. Фольклорні джерела кожного народу є носіями його переконань (у тому числі й щодо вибору свого професійного майбутнього). Вони впливають на формування думок, оцінювальних суджень. Не менш важливою залишається і міфологія, яка допомагає усвідомити молоді особливості, цінності, надбання свого народу. Педагоги, користуючись за потреби характеристикою міфічних образів, можуть формувати у старшокласників повагу до суспільної діяльності, породжувати впевненість у завтрашньому дні за умови працелюбності тощо. Мистецтво теж є засобом профорієнтаційної діяльності педагога. На профорієнтаційних заняттях із випускниками освітніх закладів інформація про його різні види може бути використана для підготовки до вибору професії тими, хто мріє себе реалізувати в художньо-естетичній сфері: танці, співі, живописі, музиці.

Підсумовуючи викладене, варто відмітити, що вибір різноманітних технологій, методів, засобів, прийомів профорієнтаційної роботи залежить від навчальних, виховних, профорієнтаційних завдань, від вікових особливостей учнів та від рівня їхньої профорієнтаційної готовності.

Лише системність у проведенні цієї роботи, активізація пізнавальної діяльності учнів, професіографічний характер профорієнтаційних заходів, індивідуальний підхід щодо підготовки учнів до професійного самовизначення, залучення учнів до суспільно необхідної праці і виду діяльності, що відповідає їхнім нахилам і здібностям приведе старшокласників до успішного вибору професії.

Список використаної літератури

1. Шахрай В. М. Технології соціальної роботи : навч. посібник / В. М. Шахрай. – К. : Центр навчальної літератури, 2006. – 464 с.
2. Буркова Л. В. Соціономічні професії: інноваційна підготовка фахівців у вищих навчальних закладах: монографія / Л. В. Буркова. – К. : Інформ. системи, 2010. – 278 с.
3. Пряжников Н. С. Основы организации и планирования профориентационной работы в школе / Н. С. Пряжников // Психологическая наука и образование. – 2004. – № 4. – С. 85–94.
4. Рыжов В. А. Профессиональная ориентация и подготовка кадров в Великобритании / В. А. Рыжов. – М. : Высшая школа, 1991. – 159 с.